

ევროკავშირის სუპრანაციონალური ბუნება და ერთიანი ზეეროვნული ინტერესების
აღიარება

The supranational nature of the European Union and the recognition of common supranational
interests

ნინო გელიაშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

Nino Geliashvili
PhD Student at Technical University of Georgia

DOI: <https://doi.org/10.52340/gbsab.2024.51.02>

აბსტრაქტი

სტატიაში - „ევროკავშირის სუპრანაციონალური ბუნება და ერთიანი ზეეროვნული ინტერესების აღიარება“ - განხილულია საკითხი იმის შესახებ, რომ ევროკავშირის წევრ დღევანდელ ქვეყნებს, და, მომავალში გაწევრიანებულებსაც მოუწევთ საკუთარ ეროვნულ ინტერესებზე მაღლა დადგომა. ეს გასათვალისწინებელია საქართველოსთვის, რომელმაც უკვე მიიღო კანდიდატის სტატუსი და ელოდება გაწევრიანებას.

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი; სუპრანაციონალური; ზეეროვნული; ეროვნული.

Abstract

In the article - "The supranational nature of the European Union and the recognition of common supranational interests" - the question is discussed that the current member states of the European Union, and those that will join in the future, will have to stand above their own national interests. This should be considered for Georgia, which has already received the candidate status and is waiting for the accession.

Keywords: European Union; supranational; supernatural; National.

შესავალი. როგორც საყოველთაოდ ცნობილია საქართველო უპირობოდ ადგას ევროკავშირში გაერთიანების გზას. ეს მისწრაფება მას ისტორიულად ჰქონდა და დღეს მიეცა მისი სრული განხორციელების საშუალება, რადგანაც ევროკავშირმა თვითონ გამოაცხადა თავისი საზღვრების აღმოსავლეთით და სამხრეთით გაფართოების სურვილი.

ძირითადი ტექსტი. ტერმინი „სუპრანაციონალური“ სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს ეროვნულ ინტერესებზე მაღლა მდგომს, ანუ ზეეროვნულს. ტერმინი „სუპრანაციონალური“ პირველად დაფიქსირდა ევროპის ქვანახშირის და ფოლადის გაერთიანების შექმნის ხელშეკრულებაში (1951 წელი, 18 აპრილი, ქ. პარიზი). ამით საფუძველი ჩაეყარა სუპრანაციონალური სისტემით მმართველობას. მოცემულ კერძო შემთხვევაში ეს გაერთიანება იმართებოდა არა საფრანგეთის ან გერმანიის ინტერესებით, რომლებიც ამ ხელშეკრულების მხარეები იყვნენ, არამედ, სუპრანაციონალური ინტერესით, ანუ ზეეროვნული ინტერესით. მაშასადამე, ამ ხელშეკრულებით გერმანიამაც და საფრანგეთმაც თავისი ნებით დათმეს ეროვნული ინტერესები და ის გადასცეს სუპრანაციონალური სისტემით მართულ ევროპის ქვანახშირის და ფოლადის გაერთიანებას. ამის შემდეგ, იგივე გაიმეორა ევროკავშირმა, რომლის 27 წევრმა ქვეყანამ საკუთარი სუვერენიტეტის ნაწილი დაუთმეს ევროკავშირს.

1945-1948 წლებში გამოქვეყნებულ სტატიებში მეცნიერი ალბერტ აინშტაინი ხშირად იყენებდა ტერმინ სუპრანაციონალიზმს და აცხადებდა, რომ არსებობს მხოლოდ ერთი გზა მშვიდობისა და უსაფრთხოებისკენ და ეს არის გზა სუპრანაციონალური ორგანიზაციის შექმნისკენ“ [Ainstein A. 1954]. სუპრანაციონალური მმართველობა არის მართვის უნიკალური მოდელი. მეცნიერმა ერნესტ ჰაასმა 1958 წელს ასე ახსნა სუპრანაციონალურ მმართველობაზე გადასვლა: ქვეყნებს შორის ერთ სფეროში თანამშრომლობა სტიმულს აძლევს სხვა სფეროებშიც ამ თანამშრომლობის „გადაღვრას“ („Spillover“). პროცესი შეუქცევადია, აღნიშნული თანამშრომლობები მრავლდება, გროვდება და ქვეყნები იწყებენ დათანხმებას ამ სხვადასხვა სფეროების ერთობლივი პრინციპებით

მართვაზე [ნანობაშვილი ი., მორსკი ჯ., ლემონჯავა გ. 2021]. ეს არის სწორედ სუპრანაციონალური მოდელი.

მაშასადამე, დღეს ევროკავშირი იმართება სუპრანაციონალური მოდელით. მის თავისებურებას წარმოადგენს ის, რომ მისმა წევრებმა არა იძულებით, არამედ, ნებაყოფლობით უმჯობესად ჩათვალეს ესა თუ ის გადაწყვეტილება მიიღონ არა ერთპიროვნული, არამედ, ევროკავშირის ინსტიტუტების ჩართულობით. ეს თავისებურება არის ევროკავშირის ფუძემდებლური პრინციპი.

მართალია საქართველო ევროკავშირის წევრი ქვეყანა არ არის და ჯერ მხოლოდ წევრობის კანდიდატის სტატუსს ფლობს, მაგრამ აუცილებლად უნდა გავიცნობიეროთ მასში გაწევრიანებით (ანდა თუნდაც დღევანდელი ასოცირების ხელშეკრულებით) რას ვკარგავთ და რა სარგებელს ვიღებთ, რა არის უფრო მეტი - სარგებელი თუ დანაკარგი.

ევროკავშირის მკვლევარები წერენ, რომ ევროკავშირის შექმნის ცენტრალურ საკითხს ყოველთვის წარმოადგენდა სუპრანაციონალიზმსა და წევრი ქვეყნების ეროვნულ ინტერესებს შორის ბალანსის დამყარება [ნანობაშვილი ი., მორსკი ჯ., ლემონჯავა გ. 2021]. ევროკავშირის ინსტიტუტების (ევროპარლამენტი, ევროკომისია, ევროსაბჭო და სხვები) მუშაობის განხილვისას ჩანს, რომ რიგ შემთხვევაში ისინი სუპრანაციონალურ, ზოგში კი ეროვნულ თვისებებს ამჟღავნებენ. ხშირ შემთხვევაში ევროკავშირსა და მასში გაწევრიანებულ ქვეყნებს შორის გადაწყვეტილებათა მიღებაში კომპეტენციებია გადანაწილებული. მაგალითად, ევროკომისია ერთმნიშვნელოვნად სუპრანაციონალური ბუნების ორგანიზაცია არის. მათი თანამშრომლები ევროკავშირის წევრი ქვეყნებიდან არიან, მაგრამ ისინი აქ მოქმედებენ საერთო ევროპული ამოცანების შესასრულებლად და არა თავისი ქვეყნის ინტერესების შესასრულებლად. მისგან განსხვავებულია ევროპარლამენტი. იგი ცალსახად ორმაგი ბუნებისაა. ის ფაქტი, რომ ევროპარლამენტის მანდატები ევროკავშირის წევრ ქვეყნებზე გადანაწილებულია მათი მოსახლეობის რაოდენობის მიხედვით, ანუ ქვეყნებს ამის ქვოტები აქვთ მიცემული, ეს არის ევროპარლამენტის ეროვნული ნაციონალური ბუნება, ხოლო ის ფაქტი, რომ წევრ ქვეყნებს ევროპარლამენტში არ ჰყავთ ეროვნული დეპუტაციები და მათი დეპუტატები გაფანტული არიან სხვადასხვა ჯგუფებში, ეს, უკვე არის სუპრანაციონალიზმის გამოვლინება.

მაშასადამე, როდესაც საქართველო ევროკავშირის წევრი ქვეყანა გახდება, იგი მთელი რიგი გადაწყვეტილებების მიღების უფლების დელეგირებას მოახდენს ევროკავშირზე. დელეგირების გადაწყვეტილებას საქართველოს მთავრობა მიიღებს და შემდეგ

დაიდება შეთანხმება ევროკავშირთან. ეს საქართველოს მომავალი მთავრობის და მომავალი დროის საქმეა. ამჟამად კი, საქართველოს ევროკავშირთან მხოლოდ საყოველთაო, ღრმა თავისუფალი ვაჭრობის ასოცირების შეთანხმება აქვს დადებული.

დასავლეთის განვითარებულ ქვეყნებში თავისუფალი ვაჭრობის სისტემას ადრეულ წლებში არ ანიჭებდნენ ასეთ მნიშვნელობას. მაშინ გაბატონებული მდგომარეობა ეროვნული მეურნეობის პროტექციონისტულ პოლიტიკას ეკავა. მისი დამცველები იყვნენ მერკანტილისტები, რომლებიც მოითხოვდნენ იმპორტის აკრძალვას, რომ ადგილობრივი წარმოების საქონელი დაეცვათ უცხოური კონკურენციისგან [კვარაცხელია დ. 2008]. საკუთარი წარმოების ასეთი დაცვით ეკონომიკურ აღმავლობას მიაღწიეს ინგლისმა, გერმანიამ და ევროპის სხვა ქვეყნებმა. გერმანიის პროტექციონისტულ პოლიტიკას მმართველობას უწევდა ფრიდრიხ ლისტი, რომელიც წერდა, რომ განვითარების სხვადასხვა სტადიაზე მყოფი ერებისთვის ვაჭრობის თავისუფლება თანაბარ სარგებლობას ვერ უზრუნველყოფს, რადგანაც ეკონომიკურად ჩამორჩენილ ქვეყნებს კონკურენციაში გამარჯვების მიზერული შანსიც არ გააჩნიათ“ [კვარაცხელია დ. 2008].

მაშასადამე, ევროპის ქვეყნები მათი განვითარების საწყის ეტაპზე მხარს უჭერდნენ არა თავისუფალ ვაჭრობას, არამედ, საკუთარი წარმოების პროტექციონისტულ პოლიტიკას. ამით მათ წლების განმავლობაში სამამულო წარმოებას კონკურენციის საფრთხეები ააცილეს თავიდან. ამ პერიოდის გასვლის შემდეგ, მხედველობაში გვაქვს XIX საუკუნე, საზღვარგარეთის ქვეყნებში თანდათან დაიწყო თავისუფალი ვაჭრობის პრინციპების რეკლამირება და დამკვიდრება. დღეისათვის, - წერს მეცნიერი დ. კვარაცხელია, - მათთვის მისაღებ პოლიტიკას წარმოადგენს ვაჭრობის თავისუფლების პრინციპების შესაბამისი ეკონომიკური პოლიტიკა, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს აღნიშნული ქვეყნების ნედლეულით უზრუნველყოფასა და მათ მიერ წარმოებული პროდუქციის შეუფერხებელ რეალიზაციას, რაც აუცილებელია ამ ქვეყნებში უწყვეტი ტექნიკური პროგრესისთვის და სამუშაო ძალის სრული დასაქმებისთვის“ [კაკულია რ. 1995]. არის ამ მსჯელობაში სიმართლის მარცვალი, კერძოდ კი ის, რომ ვაჭრობის თავისუფლება ეწინააღმდეგება ნაკლებგანვითარებულ ქვეყნებში მთავრობის მიერ პროტექციონისტული პოლიტიკის გატარებას საკუთარი ტექნოლოგიური ჩამორჩენილობის დასაძლევად და საკუთარი წარმოების ასაღორძინებლად. ამით განვითარებად და ნაკლებგანვითარებულ ქვეყნებში ხელი ეშლება მაღალტექნოლოგიური დარგების განვითარებას. ამ აზრისაა ქართველი მეცნიერი რ. კაკულიაც. იგი ამ, საკითხში განსაკუთრებულ ბრალს სდებს სავალუტო

ფონდს, რომელიც მიაჩნია ღრმად იდეოლოგიზებულ ორგანიზაციად, რომელიც „უცხოეთის მაღალგანვითარებულმა ქვეყნებმა თავიანთი ეკონომიკური პრობლემის გადასაწყვეტად შექმნეს და არა სუსტად განვითარებული ქვეყნების სიღატაკის დასაძლევად... მიმდინარეობს მათი დაკაბალება“ [კაკულია რ. 1995].

აშშ, იაპონია და ევროპის მაღალგანვითარებული ქვეყნები საჭირო შემთხვევაში შეფარულად თავის ქვეყანაში და თავის სასარგებლოდ კვლავაც იცავენ პროტექციონისტულ პოლიტიკას. აბა, სხვა რა არის თუ არა, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების პროტექციონიზმი. ის ფაქტი, რომ ევროკავშირი ახორციელებს საკუთარი საექსპორტო სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის სუბსიდირებას, ხოლო მის იმპორტზე გარე ქვეყნებიდან მაღალი გადასახდები აქვს დაწესებული? [კვარაცხელია დ. 2008] ევროკავშირი - საქართველოს ასოცირების ხელშეკრულების SWOT-ანალიზში, რომელიც განახორციელა ქართველმა მეცნიერმა ნ. დაღელიშვილმა, და რომელზეც ჩვენ ნაშრომის წინა თავში ვისაუბრეთ, ეს კარგად ჩანს. ირკვევა, რომ ევროკავშირს ქვოტები აქვს დაწესებული იმპორტზე (მაგალითად, ნიორზე), გაურკვეველია საქართველოსა და ევროკავშირის მომავალი, გაიზრდება საქართველოში ევროკავშირიდან იმპორტი, სენსიტიურ (მგრძობიარე) დარგებში მოხდება კრიზისი, დაზარალებიან ქართველი ფერმერები. ასოცირების შეთანხმების SWOT-ანალიზის ძლიერ მხარეებში ამის საპირწონეა: სტაბილურობა რეგიონში, დემოკრატიის ხელშეწყობა, კაპიტალის და სამუშაო ძალის თავისუფალი მოძრაობა, თავისუფალი ვაჭრობა და ა. შ.

მაშასადამე, ასარჩევი იყო რომელ მხარეს დავიკავებდით ვიდრე ხელს მოვაწერდით ასოცირების შეთანხმებას და რადგან მოვაწერეთ ხელი და საქართველოს მოსახლეობის 80%-ზე მეტმა მხარი დაუჭირა საქართველოს ევროპეიზაციას, ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ მხარი დავუჭირეთ ჩვენი ორმხრივი ურთიერთობების ძლიერ მხარეებს და არ შევუშინდით (ან არ ვიცოდით) სუსტ მხარეებს.

დასახელებული სუსტი მხარეები ევროკავშირთან ჩვენს ურთიერთობებში არსებული გამოწვევებია. ჩვენ მტკიცედ გვჯერა, რომ ეს გამოწვევები უფრო მეტია, ვიდრე ოთხი, და, ისიც გვჯერა, რომ საქართველოს მოსახლეობის უდიდესმა ნაწილმა არა თუ შეთანხმებაზე ხელის მოწერის დროს, არამედ, დღესაც არ იცის ამ გამოწვევების შესახებ. არადა, ევროკავშირი - საქართველოს 720 გვერდიანი ასოცირების შეთანხმებამ ეკონომიკის ყველა დარგში და ყველა სფეროში მრავალი რეკომენდაცია მოგვცა. ეს რეკომენდაციები ჩვენ „ვალდებულებად“ მივიღეთ და დავიწყეთ მათი უპირობო შესრულება. არც

შეთანხმებაზე ხელის მოწერის დროს, და, არც შემდეგ, საქართველოს მთავრობას არცერთი რეკომენდაცია არ განუხილავს ეროვნული ინტერესების პრიზმაში და საქართველოს მიუღებლად არ მიუჩნევია რომელიმე მათგანი.

დასკვნა. აი, ასეთი მდგომარეობაა დღეს ევროკავშირი - საქართველოს სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობებში. საქართველოს მთავრობის მთელი ძალისხმევა დღეს იხარჯება არა მათთან სავაჭრო-ეკონომიკურ ურთიერთობის მოწესრიგებაზე, რომელიც საქართველოს მოსახლეობის სიღარიბიდან გამოყვანის საფუძველთა საფუძველია, არამედ, ევროკავშირთან პოლიტიკური ურთიერთობის გასამყარებლად და დავალებად მიღებულ პირობების შესრულებით, ევროკავშირის კანდიდატი ქვეყნის სტატუსის მოსაპოვებლად. ეს კვლევის სხვა თემაა და ჩვენ მასზე არ შევჩერდებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. **Ainstein A.** Ideas and Opinions, New-York: Crown/Bonanza. 1954. p. 147.
2. **ნანობაშვილი ი., მორსკი ჯ., ლემონჯავა გ.** შვიდი ნაბიჯი ევროკავშირის გასააზრებლად. თბ., თსუ გამომცემლობა. 2021. გვ. 16.
3. **კვარაცხელია დ.** თავისუფალი ვაჭრობისა და პროტექციონისტულ პოლიტიკის ანალიზი ისტორიული ასპექტის გათვალისწინებით, შრომების კრებული - „გლობალიზაცია და საქართველოს ეკონომიკური განვითარება: გამოწვევები და შესაძლებლობები, საქართველოს გლობალიზაციისა და რეგიონული ინტეგრაციის კვლევის ცენტრი. თბ., გამომც.: „უნივერსალი“. 2008. გვ. 49.
4. **კაკულია რ.** საერთაშორისო სავალუტო და საკრედიტო ურთიერთობები. თბ., 1995. გვ. 21.